

خزینہٴ اوراق

نمبر
۲۱

تاریخ تألیس
۱ مایس سنہ ۱۳۹۷

جمعہ ایرتسی

عمومی اعتباریہ فنونہ دائر رسالہٴ ادیبہ در

آیدہ درت کرہ اولہرق جمعہ ایرتسی کونلری چیقار

تصحیح

« خزینہ .. » نك يکرمنجی نسخہ سندہ ۳۰۷ رقلی صحیفہ نك
یکرمی برنجی سطرندہ (بوکا غلو تسمیہ اولنور) عبارہ سندن
صکرہ اشاغیکی فقرہ بوانہ جق ایدی :
« افراق ایسہ عقلاً ممکن عادهٴ باطل اولان امردر » .

« تعالیم ادبیات » دن تجنیس بحئی
تجنیس کہ جناس یاقی دیمکر لفظی ومعنوی نامرلیہ
ایکی یه منقسمدر
(۱) جناس لفظی بر سوز ایچندہ تلفظ واملادہ
تماماً ویاقسیماً متحد ومعنادہ مخالف الفاظ ایراندن حصولہ
کلیر .
بلیغک :

« توجه ایلسہ دانشوران دهرہ قضا
ویرر افندی ضروری همان قضایہ رضا »

پيشه‌ده‌كى (قضا) لردن برنجيسى حكومت شرعيه معناسنه
ديكرى قدر مرادى اولان معناى معلومه كلدېكى و بونلر تلفظ
و كتابته متعدي بولنديغى ايچون بو سوز برنجى درجه‌ده و عزت
ملانك :

« يلان كهنه‌دى قىلدى يلانجى پهلوان اول شاه
جهانك شمدى اولدر قهرمان تازه دستانى »

پيشه‌ده‌كى (يلان) لفظى - پهلوانلر - معناسنه اولديغى و بونك
مجانسى اولان (يلانجى) كلدسيه تلفظه و اكر شاعر ك اختيار
ايتديكى املادن قطع نظرله حق اوزره (يالانجى) يازيله جق
اولورسه كتابته دخی مناسبى قسماً بر مشابتهن عبارت بولند.
يعنى جهته‌ده بوده مرتبه‌ ثابته‌ده بر جناسى حاوى ديمك اولور .
شو تعريفدن اكلاشيلير كه جناس لفظيه ايراد اولسان
كلانك تلفظ و كتابته اتحادى على الاعلانغه مدار عداولته رق
بو رتبه‌دى احراز ايتيان الفاظ متجانسه اره سنده‌كى مشابته
نه قدر زياده اولور ايسه دكرى او نسبتده تزايد ايدر . مثلاً
اسكى بر مجموعه‌ده كوردېكم :

« دل كه شمع رخ جانانه اوله پروانه
آتش عشقه يانمقدن اكا پروانه ? »

يئنى و يا خود

« خوان حقدر بو فلک مهريله مهدر ايكي نان
مهره كيمسه دكاش مهدر اراده طوغره‌نان »

هر نه دكلو طوغره نوره دمبدم ارتارينه
 نعمتك ارتسون دير ايسدك طورمه سنده طوغره نان
 قطعده سي بوسنعتك طرفدارلري عننده مثلا عزت ملاتك :

« يوزيمز يوق خدایه يالو اره جق
 بيله مم حالمز نهيه وار ه جق »

مفرددن بر قاچ درجه دكړی عد اولنسه كركدر . حال بو كه
 يوقاريكي سوزلك حكمی برر خيال خام وعزت ملاتك مفردی
 ايسه - ايراد اولنمق ايچون دائما مناسبت دوشر - مناسبتلی
 ايراد اولنجه حسن تأثیر ايدر - بو جهتلرله هر كس ايچون
 خاطر نشان اولمغه لایق كورينور - حسبجالی متضمن بر كلامدر .
 بوسره ده شونی ده اخطار ايتك غایتله مهمدر كه : موضوع
 بحث اولان مفردك (يالو اره جق - وار ه جق) كلكه متجانسه لرینی
 جامع اولمسندن طولای جناسلی بر سوز عد اولنمی جناس
 حقنده عوماقبول اولنمش اولان تعریفه داخل كورنمسندن نشأت
 ايدر . حقیقت حالده ايسه اوكلدرك او مفرد ايچنده حكمی
 يكدیكرینه - قافیة مقیده - اولمقدن عبارت اولدیغنه نظر
 اولنورسه بونده تجنیسه قائل اولش هم طوغری اوله من هم
 ده - بو سوزی ده التزام صنعتله سويلنان واكثراً جدیت
 شانندن اولیان سائر مناسبتسزلكر عددایته قاتمی اوله جفندن
 - لایق ده دكلدر .

(۲) جناس معنوی ايسه بر سوز ايچنده ايکی معنای اوله رق
 ايراد اولنان الفاظك ديكر معنایيله صدد بحث آره سنده کلی
 وجزی - قریب وبعید بر مناسبت بولنمقدن وجوده كلیر .

بوکا (مغالطه معنویه) دخی دنیاپر .

رئیس الکتاب عارفک :

« عذارکله لطافت بحث ایدرسه لاله طاغیدر

لپکله رنگ و بو دعوا ایدرسه غنچه باغیدر »

مفردنده (طاعی) کله سنک غلط کویانه برمعناسی - جبلة منسوب

- دیمک اوله رق دیگر معناسی ایسه (ازغین وعاصی) اولدینی

کچی (باغی) دخی هم - باغه - منسوب - همده - (سرکش)

معناسنه کله دیکندن وکویا کله لره بویله ایکیش درلو معنی

ویرش صده مناسب دوشدیکندن طولایی بر مکمل جناس

معنوی وجود بولش اولیور !

جناس لفظیدن جناس معنویک اک بیوک فرق - جناسی

داعی - کله تک برنجیسنده لفظاً وایکنجیسنده معنا تکرراجمسیدر .

مثلا امرینک :

« صنعت کوزکه عشوه وناز ایله کرشمه

عادت مزه که تیغ ایله عشاقه کبرشمه »

مطلعنده (کرشمه) کله سنک لفظاً تکررینی کوردیکمز جهتله

حاوی اولدینی جناسک بر جناس لفظی اولدیغنده تردد

ایتمیز •

رئیس الکتاب عارفک ایسه شو :

« ذوق آشنای عشقه صفای مدامدر

بیکنه محبته عشرت حرامدر »

مفردنده (مدام) لفظنک - دائمی وشراب - معنارینک ایکیسنده

حلی جائز اولدیغنی ملاحظه ایلدیکمز حالده معنا تکررینه قائل

اوله جغیزدن بوتک حاوی اولدیغی جناسک دخی معنوی بر جناس اولدیغنده شبهه ایتمه یز .

جناس معنوی جناس لفظینک معنوی همشیره سیدر . بر بابانک اولادی عد اولتمسه لر یسه بر استادک تربیه کرده لرندن اولدقلری ایچون هم طور وهم مسلك کورینورلر . مع مافیه هر برینک مشرب ومزاجی لایقیله معاینه اولنورسه اده لرنده ایچق ایچق مغایرتلر کوریلور .

جناس لفظی طبیعتی اقتضاسیجه زیاده لایالی زیاده جریدر .
برده بیرونلقدن چکمز :

« اطف ایله قیروب یکیرمه خلقی

عشاق شکسته بسته کورمه

یا چشم کبوده سرمه چکمه

یا قاشلرک اوزره وسمه سورمه »

رئیس الکتاب عارف

بر درجه یه قدر خود بینلکدن - تجلددن کندیسنی الهمز :

« طاغ طاغده قاوشمز دینور اماکه جکرده

صد داغ قاوشدی دخی دل یاره قاوشمز » - وله -

قابلیت اصلیه سی محدود در :

« ناکاه کناریمده کوردم

صید ایلر ایکن او ماه ماهی

عکس رخی یمده برق اورنجه

کوردم او مہی بو شب کاهی » - وله -

جناس معنوی ایسه اطوار و مشوارینی دائما بر محویت بر نزاکت برده سی الشده کبر له مک ایستر :

« زیر زلفنده کی او خال سیه
کیم انک قدری مشکه بر تر در

برده دار حرم رخساری
بنده مقبل آدی عنبردر » - وله -
طبیعتی خفایه - سکونته مائلدر :

« سخت رویانه اولور نرم نهادان محتاج

دوشمنسون رشته یالشنسون نظر سوزندن » - نابی -
ارباب قدرت و اصحاب حسن طبیعتک تربیه و حایه سنه مقارن
اولورسه تعدیل طور و تصحیح مسلك ایتمکه استعدادی کافیدر:
« اهلילה یانان کننا هسزدر (*)

اهلیقی اشتباهسزدر

معبود انی دوزخنده یاقز

جنده ده اهلستر براقز » - عبدالحق حامد -

قدمای ادبامزدن بر طاقنک بو تجنیس صنعتنه نه درجه لره قدر
اهمیت و پردکلی مؤلفات ادیبه لری قارشیدر یلنجه جناسدن
خالی اوج بیت و یا اوج سطر بر افاده یه تصادف اولنه مامسیله
ده اکلاشیلیر . جناس ایسه مثلا باقیاتک :

« لطف ایدوب اول شه فرشته خصال

قوزیلر لئش قولینه عطا

دائما قبل دعایی ای باقی

قوزیلارن باغشلاسون مولا »

(*) یو قطعه نك حكیمي هندولر بیئنده بر زوجنه نك وفات ایدن زوجیهله
ولکده احراق اولنسی عادتیه مینیدر .

قطعه سنده اولدیغی کی بر حس طبیعی سوقیه سویلنگله برابر
کندنده تصنع و تکلف شایه لری بولغیان افادات ایچنده ایسه
بر درجه ده قدر سویلیر وحشمتک معاصرلردن ریزه لی یرتلاز
افندی حقنده سویلیدی :

« خلعت زیبای تفتیشی فلک

کیم دیدی بر ریزه لی یرتلازه ویر

جامه نعمت ایکن لایقمیدر

ریزه ریزه بز کی یرت لازه ویر »

قطعه سنده اولدیغی کی قدح و ذمی مشعر و یاخودینه حشمتک :

« بو عرصه کهنه قوت بخت ایله آصفا

اشهب سوار دولت اولان ایستر ایسته من

لکن پیادکان ره صعب اغتراب

محتاج اسب واستر اولور ایستر ایسته من »

قطعه سنده اولدیغی کی کنایه یی - تعریضی متضمن سوزلرده

ایسه بعضاً خوشه کیدر و علی الاطلاق خفیف ولاغ و لطیفه لی

موضوعلرده - کثرت استعماله دوشمامک وظریفانه و تکلفسز

اولق و پک اچیق اولماق شرطلریله - یاقیشق الیرسده

اسالیب جدیدده غایت الغایه صفوق دوشده جکندن استعمالی

تجویز اولناملیدر . (مابعدی وار)

اکرم